

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نياشت تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهيم
بدین بوم ویر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهيم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

استاد محمد اسحاق برکت
ویرجینیا - اضلاع متحده
۲۱ اپریل ۲۰۱۰

بیانید پښتو بیاموزیم گرڼی پښتو او لغتونه (محاوره و لغات پښتو) د پښتو ۱۲ لوست (درس ۱۲ پښتو)

درین درس پښتو از بعضی ضرب المثلهای پښتو و چند لغتی که در محاوره بسیار مستعمل اند خدمت علاقه مندان محترم یاد آور میشود:

– زموږ دا وړی نه شری کپړي!

(به راهی که روانیم ما را به منزل مقصود نمیرساند!)

مفهوم و منظور اصلی ضرب المثل زیبای پښتو را علی الفور بداخل قوس آوردیم ؛ که علاقه مندان عزیز پښتو بتوانند آنرا در جای و محل مناسب بکار گیرند ، مثلاً در مثال ذیل:

– له دغه وړی نه به شری جوړه نکړي ؟

(مساعدی را که درین راه انجام میدهی بیهوده است ، به راهی که راهیستی بههدف نمیرسد و ...)

در ذیل چند لغت مستعمل درین ضرب المثل را ترجمه و تشریح میکنیم:

– وړی ، اسم جمع مؤنث که بصورت مفرد استعمال نمیشود ، یعنی پشم - بیشتر از بز ، گوسفند و شتر .

زموږ گران هیواد افغانستان کې له وړیو خلک ډول ډول شیان لکه غالی ، لیمڅي (نمد) او نور شیان جوړوي.

– شری : اسم مؤنث، یعنی پتو و شال آنچه مردم در وقت سرما ازان استفاده میکنند.

په ژمي کې زموږ ډېر خلک شری اغوندي.

د افغانستان وړینی شری خورا مشهورې دي.

که چېرته وطن ته لارې ، نو ماته به هر ورومرو یوه شری راوړي.

اینهم یک ضرب المثل پښتوست که میگویند:

– توره بابا و هی دودی به عبدالله و هی!

(کاره مصالحه میکنه لافشه بی بی میزنه - کار را مصالح میکند، لافش را بی بی میزند.)
استعمال صحیح و بجای این ضرب المثل مربوط شماسه که در کجا و چطور آنرا بکار میبرید.
- ژرنده یا زرنده که د پلار ده هم په وار ده.

("آسیای بابه، به نوبت" و یا "اگه آسیای بابه هم اس، به نوبت اس".)

در جریان نوشتن سطور بالا احساس کمی خستگی کردم و برای رفع خستگی سری به صحن حویلی زدم. هنوز
پایم به صحن حویلی پوره گذاشته نشده بود که صدای غالمغال اطفال همسایه مرا بخود متوجه ساخت، زود دریافتم
که یکی از اطفال آنها را چیززی - غالباً زنبور - گزیده بود و برایم بهترین سوژه دست داد که لغت (گزیدن) را
ترجمه و به جملات استعمال کنم.

- چیچل : با کسر (چ) دوم یعنی گزیدن ، مثلاً مار ، گژدم ، زنبور و غیره که از گزیدن شان بخدا پناه میبریم.

- احمده ! خویه ، گوره چی غره ته خي اوبوتي راوري ، پام کوه چی مار یا لرم (گژدم) دي ونه چیچی.

- ما ماران دېر ليدلي دي خو زه يي لا تراوسه نه يم چیچلی.

همین لحظه که مصروف این سطور هستم یکی از بیهیهای چهل - چهل و پنج سال پیش خواننده محبوب کشورم خانم
"رخشانه" که عمرش دراز! بیاد آمد که میخواند:

او موري ! رانو که لرم دی ، لرم دی

... ..

د بېلتانیه لرم په زړه چیچلی یمه

را دو که لرم دی!

- په پخوانیو وختونو کې به لرمانو او غومبسو (زنبورها) دېر خلک چیچل.

- په هندوستان کې هر کال په سل هاو خلک ماران چیچی چې بیا مړه کېږي.

از گذشته ها کم و بیش بخاطر داریم که وقتی کسی برکس برمی آشفته لبهای خود را میجوید اما در پښتو میگویند :
غابښونه (دندانها) چیچی.

- زینه پرون د خپلي مور له اجازی پرته گدر ته تلې وه او موري ورته غابښونه چیچل.

زینب دبروز بدون اجازه مادرش گدررفته بود و مادرش (لبهای خود را میجوید).

همین اکنون دو لندی زیبای پښتو از آوان کودکی بیاد آمد علاوه برینکه به فکر فرورفتم و به کوچه های زادگاهم ،
جوی آب شفاف و روشنی که از میان قریه میگذشت ، درختهای بلند بید که من در سایه هایش نشسته از جوی،
ماهی میگرفتم و....، حیفم آمد که لندی ها را یکبار
دیگر زمزمه نکنم و اینجا با شما شریک نسازم:

جانانه هغه وخت را یاد کړه

چې به په لاری درته ما چیچل غابښونه

د ځینو پیغلو دا عادت وي

څوک چې غریب وي ورته وچیچی غابښونه

روغ ، رمټ او بریالی اوسئ!